

Kommunledningskontoret
Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen

Datum:
2023-09-06

Diarienummer:
KSN-2023-00715

Handläggare:
Patric Kiraly

Svar på motion om att avbryta ansökan om att bli Europeisk kulturhuvudstad från Mattias Johansson (C)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. **att** avslå motionen.

Ärendet

Mattias Johansson (C) föreslår i en motion väckt 27 februari 2023 att uppdra till kommunstyrelsen att snarast avsluta ansökningsprocessen om att bli Europas Kulturhuvudstad 2029.

Beredning

Ärendet har beretts av kommunledningskontoret.

Föredragning

Kommunstyrelsen beslutade 19 januari 2021 §5 att Uppsala kommun ska ta fram en ansökan om att bli europeisk kulturhuvudstad 2029. Beslutet var resultatet av en bred blocköverskridande överenskommelse. Ansökan ska lämnas in till Kulturrådet 2 januari 2024.

Arbetet med ansökan har pågått sedan 2018 och processen har präglats av breda partnerskap med många samhällsbärande aktörer, näringsliv och civilsamhället. Det finns ett starkt stöd bland kulturbärarna i kommunen. Processen är medskapande och över 1 000 personer har aktivt bidragit till utformning av konceptet.

Fördjupade dialoger har hållits både med kommunens tongivande kulturinstitutioner som de enskilda konstnärerna och civilsamhället. Syftet är att bädga för ett långsiktigt

utvecklingsprojekt med målet att Uppsala ska bli en mer hållbar, mångfacetterad och kulturrik kommun för alla.

Ingången i kommunens arbete med kulturhuvudstadsansökan är att processen ska skapa många olika nyttor för Uppsala och att effekten av satsningen lever kvar länge. Redan ansökningsprocessen genererar nya korskopplingar som skapar synergier med universitet, näringslivet och fastighetsaktörer som skulle uteblivit om kommunen inte vågade satsa, öppna upp och visa att vår ambition att utvecklas. Kulturhuvudstadsåret ska vara en katalysator som bidrar till den förändring som Uppsala behöver för att kunna möta de stora utmaningar som den växande kommunen står inför såsom segregation, otrygghet och klimatomställning.

Under processen har en löpande dialog förts med tidigare och blivande kulturhuvudstäder, däribland Umeå 2014, Aarhus 2017 och Tartu 2024. Dialogen har syftat till att tillvarata erfarenheter och bygga vidare på lärdomar.

Erfarenheter från Umeå 2014 visar bland annat att delar av det fria kulturlivet inte upplevde sig bli inkluderade och att platser där de tidigare verkat utvecklades på sätt som omöjliggjorde deras fortsatta verksamheter. Denna lärdom från Umeå är också anledningen till att Uppsalas arbete med kulturhuvudstadsansökan från start präglats av en bred och djup dialog med alla intressenter inom kultursektorn.

De långsiktiga erfarenheterna från Umeå visar dock att effekterna både ekonomiskt och kulturellt blivit mycket positiva efter deras europeiska kulturhuvudstadsår. Man ser bland annat att kommunens egen budget för projektet höll sig inom ram, att den kulturella och kreativa näringen stärkts, och att turismnäringen fått ett uppsving.

Efter genomfört kulturhuvudstadsår noterade utvärderingarna att fler av de tillfrågade menade att Umeå blivit mer attraktivt både som besöksmål och som inflyttningssort, och 69 procent av de tillfrågade i medborgarundersökning 2015 ansåg att det var bra att Umeå var Europas Kulturhuvudstad 2014. Dessa effekter delas med fler av tidigare europeiska kulturhuvudstäder.

En farhåga som lyfts i motionen är att kulturhuvudstadsåret kommer att belasta kommunens ekonomi utan att ge några bestående effekter. Det finns alltid en risk med en sådan här satsning men det är något man varit väl medveten om under hela 2000-talet där Lille 2004 brukar lyftas fram som ett exempel på hur man ska göra för att investeringarna ska ge de långsiktiga effekter som kulturhuvudstadsåret eftersträvar. Ansökningsformuläret som EU-kommissionen skickar ut är i dag utformat för att täcka de här aspekterna och bland våra europeiska kollegor är medvetenheten för dessa risker stor.

Projektet har från allra första början varit inriktat på att skapa de strukturer som behövs för att öka möjligheterna för alla att ta del av och själva bidra till Uppsalas kulturliv. Det handlar om att bryta centraliseringen och skapa täta lokala nätverk av initiativ som utgår från lokalbefolkningens önskemål och engagemang. En kulturdriven utvecklingsprocess där kulturpolitikens roll är att uppmana till lokalt engagemang och skapa möjligheter för nya initiativ att växa fram, särskilt på landsbygden och socioekonomiskt utsatta områden.

Uppsala ska vara världsledande i miljö- och klimatomställningen. 2030 ska vi Uppsala vara klimatneutralt och 2050 klimatpositivt. För att åstadkomma detta spelar kulturen en central roll.

Kommunens ansökan till kulturhuvudstadsåret 2029 har kulturens roll och funktion som drivkraft i skapandet av framtidens hållbara samhälle som utgångspunkt. Med kulturhuvudstadsåret vill vi stärka kulturens möjlighet att belysa vår tids dilemman och utmaningar, engagera och utmana medborgarna, ge nya perspektiv och ingjuta hopp om att en bättre framtid är möjlig. Samtidigt vill vi skapa goda möjligheter för kulturlivet i Uppsala att verka på egna villkor, vara ekonomiskt, långsiktigt hållbar, tillgänglig för alla medborgare och en aktiv del i stärkandet av demokratin.

Arbetet är idag väl förankrat inom kommunala och regionala organisationer, Uppsalas båda universitet och en rad näringslivsorganisationer och fastighetsaktörer.

Uppsalas strategi för det europeiska kulturhuvudstadsåret är kostnadsmedveten och skapar positiva effekter på ekonomi och samhälle, stadsutveckling och förnyelse samt kultursatsningar som leder till bestående förändringar inom stadens kulturliv.

Uppsala kommun kommer att fortsätta att aktivt söka nationell och europeisk medfinansiering för planering och genomförande av det europeiska kulturhuvudstadsåret. Den nationella medfinansieringen har utgjort cirka en tredjedel av totalbudgeten för tidigare kulturhuvudstadsår. Det finns indikationer på att det nationella stödet kan komma att växlas upp som en effekt av det ansträngda ekonomiska läget som kommunerna befinner sig i. Kulturrådet, som samordnar det statliga stödet för kulturhuvudstadsår, har uttalat behovet att staten redan under ansökningsåret 2023 tydliggör sin ambition att gå in med medfinansiering. Detta för att uppmuntra kommuner att ansöka om kulturhuvudstadsår och skapa en mer gynnsam planering inför 2029. Besked väntas senast 1 mars 2024.

Sammanfattningsvis kan konstateras att mycket av det som görs inom ramen för arbetet med kulturhuvudstadsåret 2029 är sådant som kommunen ändå skulle göra för att genomgå ett nödvändigt kulturlyft i Uppsala. Kommunstyrelsen ser därför ingen anledning att omvärdera beslutet och motionen avslås därmed.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i ärendet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 6 september 2023
- Bilaga, Motion om att avbryta ansökan om att bli Europeisk kulturhuvudstad från Mattias Johansson (C)

Kommunledningskontoret

Joachim Danielsson
Stadsdirektör

Ingela Hagström
Utvecklingsdirektör och
biträdande stadsdirektör

Motion om att avbryta Uppsala kommuns ansökan om att bli Europeisk kulturhuvudstad 2029

Kommunstyrelsen fattade i början av 2021 ett beslut om att Uppsala kommun skulle ta fram en ansökan om att bli Europeisk kulturhuvudstad 2029. Initiativet startades av EU 1985 och sedan 2011 alternerar utnämningen mellan två av EU:s medlemsstater varje år, och 2029 är det Polens respektive Sveriges tur. Regeringen har givit Kulturrådet i uppdrag att hantera processen, och svenska kommuners avsikt att lämna in en formell ansökan ska meddelas till myndigheten senast den 2 december 2023.

Sverige har haft värdskapet för kulturhuvudstadsåret två gånger tidigare, i Stockholm 1998 och Umeå 2014. Erfarenheterna från dessa arrangemang är blandade, men i fallet med Umeå pekar såväl kommunens egna uppföljningar som oberoende studier från Umeå universitet på att utnämningen inte gav några bestående effekter för kulturlivet. Snarare upplevde många lokala aktörer att året ställde dem i slagskugga – de bidrag och investeringar som gjordes kom redan etablerade institutioner till allra största del. En annan slutsats var att internationellt verksamma konstnärer gavs utrymme på bekostnad av artister och kulturarbetare från regionen. En entydig slutsats i utvärderingarna är att kulturhuvudstadsåret kostade mycket mer än det smakade, och påverkar än idag kulturens del av anslagen i Umeå kommuns budget.

Inför 2029 har flera svenska kommuner jämte Uppsala diskuterat möjligheterna att sända in en ansökan. Malmö stad inledde sitt arbete redan 2020. Men i november 2022 beslutade kommunstyrelsen i Malmö i bred enighet att avsluta processen och inte gå vidare med ansökan. Skälen var att kostnaderna bedömdes bli för höga, med särskild hänvisning till rådande ekonomiska läge, hot om lågkonjunktur och ökade utgifter för lokalförvaltning. Liknande resonemang förs nu i Jönköping, en annan kommun som tidigare uttryckt intresse om att bli Kulturhuvudstad 2029. Effekterna för den egna verksamheten anses bli för negativa.

När Uppsalas kommunstyrelse fattade sitt beslut 19 januari 2021, anmälde Centerpartiet ett särskilt yttrande. De farhågor vi reste då, att vår kommuns investeringsplan allaredan innehåller en lång rad kostsamma projekt som – i takt med att de byggs – kommer öka de löpande kapitalkostnaderna, är än mer aktuella idag. Det är alldeles tydligt att Uppsala kommun måste investera effektivt och prioritera bland de möjliga projekten för att trygga morgondagens välfärd. Att då vilja åta sig ett massivt arrangemang som under flera år kommer att belasta kommunens kulturverksamheter och ger få – om ens några – bestående effekter för invånarna eller kulturlivet i stort, är inte ansvarsfullt.

Ett av de viktiga argumenten var att året som Kulturhuvudstad skulle sammanfalla med att kommunen arrangerar boexpo, något som skulle skapa gynnsamma synergieffekter. Men då kommunen har beslutat att inte längre arrangera boexpo faller det argumentet. Också argumentet om att Kulturhuvudstadsåret sammanfaller med invigningen av spårvägen ter sig i dag svagt.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår Centerpartiet kommunfullmäktige

att uppdra till Kommunstyrelsen att snarast avsluta ansökningsprocessen om att bli Europas Kulturhuvudstad 2029

Mattias Johansson (C)